

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
"ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ"

ТАВРІЙСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

Випуск 70

Херсон – 2010

Видається за рішенням Науково-координаційної ради Херсонської області Південного наукового центру Національної академії наук України, вченої ради Херсонського державного аграрного університету та Президії Української академії аграрних наук з 1996 року. Зареєстрований у ВАК України в 1997 році "Сільськогосподарські науки", перереєстрацію пройшов у червні 1999 року (постанова президії ВАК №1-05/7), у лютому 2000 року (№2-02/2) додатково "Економіка в сільському господарстві", у червні 2007 року (№1-05/6) додатково "Іхтіологія". Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №13534-2508 ПР від 10.12.2007 р.

Рекомендовано до друку вченою радою Херсонського державного аграрного університету 09.06.2010 року (протокол № 9).

Редакційна колегія:

Ушкаренко В.О.	– д.с.-г.н., професор, академік УААН (головний редактор);		
Коваленко В.П.	– д.с.-г.н., професор, чл. кор. УААН (заст. головного редактора);		
Морозов В.В.	– к.с.-г.н., професор (заст. головного редактора);		
Колесніков В.В.	– к.с.-г.н., доцент (відповідальний редактор);		
Арсан О.М.	– д.б.н., професор;	Лимар А.О.	– д.с.-г.н., професор;
Базалій В.В.	– д.с.-г.н., професор;	Мармуль Л.О.	– д.е.н., професор;
Бойко М.Ф.	– д.б.н., професор;	Миколайчук Н.С.	– д.е.н., професор;
Вовченко Б.О.	– д.с.-г.н., професор;	Міхеев Є.К.	– д.с.-г.н., професор;
Гамаюнова В.В.	– д.с.-г.н., професор;	Нежлукченко Т.І.	– д.с.-г.н., професор;
Грановська Л.М.	– д.е.н., професор;	Орлюк А.П.	– д.б.н., професор;
Данілін В.М.	– д.е.н., професор;	Пелих В.Г.	– д.с.-г.н., професор;
Дебров В.В.	– д.с.-г.н., професор;	Пилипенко Ю.В.	– д.с.-г.н., професор;
Євтушенко М.Ю.	– д.б.н., професор;	Салатенко В.Н.	– д.с.-г.н., професор;
Зубенко В.В.	– к.ю.н., доцент;	Соловійов І.О.	– д.е.н., професор;
Кудряшов В.П.	– д.е.н., професор;	Філіп'єв І.Д.	– д.с.-г.н., професор;
Лавриненко Ю.О.	– д.с.-г.н., професор, чл.-кор. УААН;	Ходосовцев О.Є.	– д.б.н., професор;
		Червін І.І.	– д.е.н., професор;
Лазер П.Н.	– к.с.-г.н., професор;	Шерман І.М.	– д.с.-г.н., професор.

Таврійський науковий вісник: Науковий журнал. Вип.70. –Херсон: Айлант. 2010. –398 с.

У збірнику подаються результати наукових досліджень теоретичного та практичного характеру з різноманітних питань розвитку регіонів України та їх агропромислових комплексів.

Розрахований на наукових працівників, докторантів, аспірантів, магістрантів, викладачів вищих навчальних закладів і виробничників, які працюють над вирішенням актуальних проблем розвитку регіонів України та їх агропромислових комплексів.

4. Унифицированные методы селекции кукурузы. – Днепропетровск, 1976. – 59 с.
5. Рокицкий П.Ф. Введение в статистическую генетику / П.Ф. Рокицкий. – Минск: Высшая школа, 1978. – 448 с.
6. Абрамова З.В. Генетика. Программированное обучение / З.В. Абрамова. – М.: Агропромиздат, 1985. – 287
7. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта (с основами статистической обработки результатов исследований): 5-е изд., доп. И перераб /Б.А.Доспехов. – М.: Агропромиздат, 1985. – 351 с., ил.

УДК 333.42:633.15:631.6(833)

**ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ
НА ЗЕРНО В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ ЗАЛЕЖНО
ВІД ГІБРИДНОГО СКЛАДУ ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПУНКТУ
ВИПРОБУВАННЯ**

В.В.БАЗАЛІЙ – д.с.-г.н., професор,
М.О.ІВАНІВ – аспірант, Херсонський ДАУ,
С.В.КОКОВІХІН – докторант, к.с.-г.н., с.н.с., Інститут
землеробства південного регіону НААН України

Постановка проблеми. В умовах сільськогосподарського виробництва серед чинників, що спрямовані на підвищення врожайності зернових культур і стабільності виробництва зерна й поліпшення його якості, важливе значення мають ті з них, які спрямовані на мінімізацію витрат, а також характеризуються високою й швидкою віддачею фінансових ресурсів [1-3]. До таких факторів, безумовно, відносяться високоефективний розвиток інноваційних процесів, інтенсифікація виробництва, використання економічних важелів оптимізації технологій вирощування, посилення ролі селекції і насінництва зернових культур, у тому числі й кукурудзи, при прискореному впровадженні у виробництво нових високоврожайних гібридів. Разом з тим, ринкові відносини допускають наявність відповідного організаційно-економічного механізму, що дає можливість аграрній економіці реалізувати нові структурні пріоритети. Відчувається необхідність пошуку форм, механізмів і методів, що дозволяють підвищити ефективність сільськогосподарського виробництва. Отже, вирішення поставлених питань забезпечить надійний спосіб підбору та ефективного використання сучасних гібридів кукурудзи для умов зрошення півдня України.

Стан вивчення проблеми. Стабілізація виробництва зерна є основою сучасної національної доктрини України в галузі агропромислового виробництва. У степовому регіоні зосереджено 49,5% сільськогосподарських угідь, які характеризуються найбільш високим

потенціалом продуктивності ґрунтів. Особливої актуальності набуває напрям стабілізації виробництва в умовах зрошення, яке є гарантом інтенсифікації рослинництва в багатьох регіонах світу. Саме тому зернове господарство зони Степу у перспективі повинне орієнтуватися на високоінтенсивний тип розвитку шляхом упровадження новітніх досягнень науки, техніки та технології в концепції “сорт – агротехніка – організація”.

Основним напрямом ринкової економіки є спрямованість виробництва на оптимізацію економічного результату. Це суттєва відмінність від планової економіки, де метою виробництва був певний об'єм або кількість різних видів продукції рослинництва. Для того, щоб покращити економічні результати, необхідно зрозуміти принципи оптимізації виробництва згідно з економічними ринковими умовами [5].

Валовий прибуток розглядається як ключовий економічний показник в оцінці прибутковості рослинництва. Валовий прибуток використовується для порівняння рентабельності різних культур у планових ситуаціях, і після збору урожаю валовий прибуток може бути використаний для порівняння досягнутих економічних результатів різних культур. Валовий прибуток обчислюється як різниця між доходами і поточними матеріальними витратами з гектара. Принципи обчислення валового прибутку повинні використовуватися при встановленні витрат різних допоміжних засобів, наприклад, використання добрива. При кон'юнктурі ринку метою стає використання суми допоміжних коштів, що призводить до найвищого валового прибутку, але не до високої врожайності [6, 7]. Тому дуже важливо завжди порівнювати вартість внесення, наприклад, пестицидів з очікуваною користю (додатковий урожай), перш ніж внесення це проведено. Справа не в тому, чи маєте ви гроші для фінансування витрат, наприклад добрива, справа в тому, чи покриє додатковий урожай вартість внесеного добрива.

Незадовільний сучасний стан водокористування при зрошенні в ринкових умовах потребує вдосконалення водокористування з метою одержання високих і сталих урожаїв овочів, оптимізації додаткового чистого прибутку від зрошення при дії системи ризиків, мінімізації антропогенного впливу на навколишнє середовище, недопущення підтоплення та засолення земель. Для забезпечення цих умов необхідно при взаємодії водопостачальників і сільгоспвиробників впровадити наукові основи нормованого водокористування, зокрема оптимізацію зрошувальних норм за системою еколого-економічних критеріїв та застосування водозберігаючих режимів зрошення [8].

На економічний ефект використання сучасних гібридів кукурудзи значною мірою впливає гібридний склад, дотримання оптимальної густоти стояння рослин, застосування добрив та зрошення. При розробці сортових технологій ці аспекти потребують детального дослідження. Крім того, недостатньо для зони Степу вивчено питання впливу обмежуючих метеорологічних факторів вегетаційного періоду на потенційну

можливість ефективного використання сучасних гібридів кукурудзи. За відсутністю зонального районування гібридів кукурудзи в Україні при великій їх кількості та відсутності детальних характеристик у Реєстрі сортів рослин, наявністю численної суб'єктивної комерційної інформації, товаровиробникам і насінникам складно об'єктивно підбирати гібриди, придатні до вирощування у конкретних кліматичних умовах. Питання зонального формування Реєстру рекомендованих гібридів на основі вивчення екологічної пластичності і стабільності гібридів поряд з господарсько-цінними показниками на етапі державного сортовипробування дослідниками має велике наукове й практичне значення [9].

Завдання і методика досліджень. Завдання наших досліджень полягало у встановленні економічної ефективності вирощування різних за групою стиглості гібридів кукурудзи в чотирьох точках екологічного випробування зони зрошення півдня України.

Полеві дослідження закладалися згідно з вимогами методик дослідної справи в землеробстві та рослинництві. Агротехніка в дослідках була загальноприйнятою для вирощування кукурудзи на зерно в умовах зрошення.

Економічна ефективність вирощування гібридів кукурудзи різних груп ФАО визначали згідно методик [10]. Розрахунки проведені за фактичними витратами, що передбачені технологіями вирощування для кожної екологічної точки [11]. Для оцінки економічної ефективності приймали основні показники: собівартість, умовний чистий прибуток, рівень рентабельності, продуктивність праці. Вартість одержаної продукції та агроресурсів обрані за цінами, що фактично склалися в господарствах південного регіону України на 1 вересня 2009 р.

З метою встановлення співвідношення показників урожайності зерна та його передзбиральної вологості використовували індекс ефективної продуктивності ($I_{\text{еф.прод.}}$), який встановлювали за формулою (1) [12].

$$I_{\text{еф.прод.}} = \frac{Y}{B}, \quad (1)$$

де Y – врожайність зерна кукурудзи, ц/га;
 B – вологість зерна, %

Результати досліджень. Розрахунками доведено, що за умов сухого 2007 р. найвищі індекси ефективної продуктивності (6,2-7,6) незалежно від пунктів екологічного випробування забезпечило вирощування середньоранньостиглого гібриду Борисфен 250 МВ (табл. 1). Це пояснюється високим рівнем врожаю цього гібриду та головне – мінімальними показниками передзбиральної вологості зерна.

Таблиця 1 – Економічна ефективність вирощування гібридів різних груп ФАО залежно від пунктів екологічного випробування (2007 р.)

Екологічний пункт випробування (фактор А)	Гібрид (фактор В)	Показники						
		урожайність, ц/га	індекс ефективної продуктивності	вартість валової продукції, грн./га	виробничі витрати, грн./га	собівартість 1 ц продукції, грн.	чистий прибуток, грн./га	рівень рентабельності, %
Іванівський р-н, дослідне поле ХДАУ	Тендра	77,5	4,9	6975	5738	74,0	1237	21,5
	Кремінь 200СВ	78,8	5,3	7092	5440	69,0	1652	30,4
	Борисфен 250МВ	92,6	6,5	8334	5245	56,6	3089	58,9
	Подільський 274СВ	98,2	6,1	8838	6166	62,8	2672	43,3
	ВЦ 380МВ	99,2	5,9	8928	6433	64,9	2495	38,8
	Азов	108,5	6,2	9765	7031	64,8	2734	38,9
	Борисфен 433МВ	106,5	5,7	9585	7503	70,4	2082	27,8
	Соколов 407МВ	107,5	5,5	9675	7963	74,1	1712	21,5
	Перекоп СВ	111,5	3,6	10035	13917	124,8	-3882	-27,9
	Борисфен 600СВ	116,7	4,0	10503	13413	114,9	-2910	-21,7
Інститут землеробства ПР	Тендра	66,9	4,0	6021	5899	88,2	122	2,1
	Кремінь 200СВ	80,3	4,9	7227	6011	74,9	1216	20,2
	Борисфен 250МВ	95,3	6,4	8577	5575	58,5	3002	53,9
	Подільський 274СВ	99,3	6,0	8937	6389	64,3	2548	39,9
	ВЦ 380МВ	102,0	5,9	9180	6704	65,7	2476	36,9
	Азов	103,9	5,6	9351	7328	70,5	2023	27,6
	Борисфен 433МВ	106,8	5,6	9612	7794	73,0	1818	23,3
	Соколов 407МВ	104,5	4,9	9405	8777	84,0	628	7,1
	Перекоп СВ	100,0	3,6	9000	11660	116,6	-2660	-22,8
	Борисфен 600СВ	98,1	3,3	8829	10208	104,1	-1379	-13,5

Продовження табл.1

Дослідне господарство «Каховське»	Тендра	65,4	4,7	5886	5069	77,5	817	16,1
	Кремінь 200СВ	58,8	4,2	5292	5031	85,6	261	5,2
	Борисфен 250МВ	81,5	6,2	7335	4852	59,5	2483	51,2
	Подільський 274СВ	86,7	6,0	7803	5312	61,3	2491	46,9
	ВЦ 380МВ	86,9	5,7	7821	5710	65,7	2111	37,0
	Азов	85,5	5,1	7695	6274	73,4	1421	22,6
	Борисфен 433МВ	75,2	4,5	6768	6081	80,9	687	11,3
	Соколов 407МВ	83,4	4,3	7506	7180	86,1	326	4,5
	Перекоп СВ	70,3	2,7	6327	7723	109,9	-1396	-18,1
	Борисфен 600СВ	55,9	2,1	5031	8442	151,0	-3411	-40,4
	Тендра	80,5	5,3	7245	5576	69,3	1669	29,9
	Кремінь 200СВ	83,0	5,8	7470	5276	63,6	2194	41,6
	Борисфен 250МВ	103,7	7,6	9333	5682	54,8	3651	64,3
	Подільський 274СВ	109,4	7,2	9846	6183	56,5	3663	59,2
Дослідне господарство «Асканійське»	ВЦ 380МВ	111,3	6,7	10017	6594	59,2	3423	51,9
	Азов	111,2	6,3	10008	7100	63,8	2908	41,0
	Борисфен 433МВ	117,4	6,3	10566	7796	66,4	2770	35,5
	Соколов 407МВ	120,2	5,7	10818	9163	76,2	1655	18,1
	Перекоп СВ	120,8	4,0	10872	14320	118,5	-3448	-24,1
	Борисфен 600СВ	121,9	4,2	10971	13764	112,9	-2793	-20,3

Найвищу вартість валової продукції на рівні 10971 грн./га одержано при вирощуванні пізньостиглого гібриду Перекоп СВ у Дослідному господарстві «Асканійське». Мінімальна вартість валової продукції (5031 грн./га) була одержана також при вирощуванні пізньостиглого гібриду Борисфен 600 СВ у Дослідному господарстві «Каховське», що обумовлено дуже низьким рівнем урожайності (55,9 ц/га) та високим показником збиральної вологості зерна ($I_{\text{еф.прод.}}$ дорівнював лише 2,1).

Порівняння виробничих витрат свідчить про істотне їх підвищення у варіанті з пізньостиглими гібридами, що пов'язано зі зростанням передзбиральної вологості зерна й, як наслідок, необхідності витрат більшої кількості коштів на його досушування, а також проведення додаткових 1-2 вегетаційних поливів. У середньому по фактору В вирощування гібридів ранньої групи стиглості викликало зниження виробничих витрат на 112,2%; середньоранньостиглих – на 105,8; середньостиглих – на 75,7; середньопізньостиглих – на 50,1%, порівняно з пізньостиглими гібридами Перекоп СВ і Борисфен 600 СВ.

Також на пізньостиглих гібридах були зафіксовані найвищі показники собівартості 1 ц продукції – 108,8-151,9 грн./ц. Найменша собівартість (54,8 грн./ц) була у варіанті з гібридом Борисфен 250 МВ при вирощуванні в Дослідному господарстві «Асканійське». Також у цьому варіанті максимальну рентабельність на рівні 64,3%. Найбільший чистий прибуток (3663 грн./га) отримано на ділянках з гібридом Подільський 274 СВ, що свідчить про економічні переваги вирощування цього гібриду.

До суттєвих збитків за умов 2007 р. призвело використання пізньостиглих гібридів в усіх пунктах екологічного випробування. Найгірший результат був у варіанті з гібридом Перекоп СВ – збитки 3882 грн./га в Дослідному полі ХДАУ.

Під впливом погодних умов середнього за вологозабезпеченістю 2008 р. встановлена тенденція до зростання вологості зерна й зниження індексу ефективної продуктивності на 10,5-13,4% залежно від груп ФАО досліджуваних гібридів кукурудзи (табл. 2). Найвищим цей показник був на ділянках з гібридами Борисфен 250 МВ і Подільський 274 СВ. Найгірше співвідношення рівня врожайності до його вологості ($I_{\text{еф.прод.}}$ становив 1,9) було у варіанті з гібридом Борисфен 600 СВ при вирощуванні в Дослідному господарстві «Каховське».

Таблиця 2 – Економічна оцінка вирощування різних за скоростиглістю гібридів кукурудзи залежно від пунктів екологічного випробування (2008 р.)

Екологічний пункт випробування (фактор А)	Гібрид (фактор В)	Показники						
		урожай-ність, ц/га	індекс ефективності продуктивності	вартість валової продукції, грн./га	виробничі витрати, грн./га	собівартість 1 ц продукції, грн.	чистий прибуток, грн./га	рівень рентабельності, %
Іванівський р-н, дослідне поле ХДАУ	Тендра	76,2	4,4	6858	6239	81,9	619	9,9
	Креміль 200СВ	77,3	4,6	6957	6125	79,2	832	13,6
	Борисфен 250МВ	90,8	6,0	8172	5649	62,2	2523	44,7
	Подільський 274СВ	96,4	5,6	8676	6592	68,4	2084	31,6
	ВЦ 380МВ	97,5	5,5	8775	6884	70,6	1891	27,5
	Азов	105,8	5,4	9522	7939	75,0	1583	19,9
	Борисфен 433МВ	104,7	5,3	9423	7980	76,2	1443	18,1
	Соколов 407МВ	105,0	4,8	9450	8967	85,4	483	5,4
	Перекоп СВ	107,6	3,4	9684	13226	122,9	-3542	-26,8
	Борисфен 600СВ	110,6	3,6	9954	12428	112,4	-2474	-19,9
Інститут землеробства ПР	Тендра	65,4	3,8	5886	6135	93,8	-249	-4,1
	Креміль 200СВ	78,8	4,6	7092	6240	79,2	852	13,6
	Борисфен 250МВ	93,6	6,0	8424	5868	62,7	2556	43,6
	Подільський 274СВ	97,1	5,8	8739	6482	66,8	2257	34,8
	ВЦ 380МВ	99,7	5,5	8973	7045	70,7	1928	27,4
	Азов	101,3	5,2	9117	7810	77,1	1307	16,7
	Борисфен 433МВ	104,3	5,3	9387	7969	76,4	1418	17,8
	Соколов 407МВ	101,9	4,8	9171	8729	85,7	442	5,1
	Перекоп СВ	97,9	3,6	8811	10653	108,8	-1842	-17,3
	Борисфен 600СВ	97,0	3,3	8730	11503	118,6	-2773	-24,1

Продовження табл.2

Дослідне господарство «Каховське»	Тендра	63,4	3,7	5706	6015	94,9	-309	-5,1
	Кремінь 200СВ	59,2	3,5	5328	5831	98,5	-503	-8,6
	Борисфен 250МВ	79,0	5,3	7110	5442	68,9	1668	30,7
	Подільський 274СВ	83,7	5,0	7533	6175	73,8	1358	22,0
	ВЦ 380МВ	84,7	4,8	7623	6624	78,2	999	15,1
	Азов	84,0	4,4	7560	7118	84,7	442	6,2
	Борисфен 433МВ	74,9	3,9	6741	7011	93,6	-270	-3,9
	Соколов 407МВ	81,0	3,8	7290	7843	96,8	-553	-7,0
	Перекоп СВ	69,3	2,5	6237	9516	137,3	-3279	-34,5
	Борисфен 600СВ	55,4	1,9	4986	8416	151,9	-3430	-40,8
	Тендра	78,3	4,6	7047	6195	79,1	852	13,7
	Кремінь 200СВ	80,7	5,0	7263	5991	74,2	1272	21,2
	Борисфен 250МВ	101,3	6,7	9117	5735	56,6	3382	59,0
	Подільський 274СВ	106,7	6,2	9603	6772	63,5	2831	41,8
Дослідне господарство «Асканійське»	ВЦ 380МВ	108,8	5,9	9792	7493	68,9	2299	30,7
	Азов	108,5	5,5	9765	8016	73,9	1749	21,8
	Борисфен 433МВ	113,7	5,6	10233	8631	75,9	1602	18,6
	Соколов 407МВ	116,8	5,2	10512	9820	84,1	692	7,0
	Перекоп СВ	115,9	3,7	10431	13328	115,0	-2897	-21,7
	Борисфен 600СВ	118,0	3,8	10620	14030	118,9	-3410	-24,3

Слід зауважити, що цей гібрид забезпечив отримання найвищої вартості валової продукції (10620 грн./га) в Дослідному господарстві «Асканійське», та, навпаки, найменшої (4986 грн./га) – у Дослідному господарстві «Каховське». Також на цьому гібриді відмічені максимальні виробничі витрати, що пов'язано з додатковим витрачанням коштів на досушування вологого зерна. Мінімальні витрати на одиницю площі на рівні 5442 грн./га були у варіанті з гібридом Борисфен 250 МВ при вирощуванні в Дослідному господарстві «Каховське». На цих самих варіантах встановлені відповідно найбільші та найменші значення собівартості 1 ц зерна, що пов'язано з динамікою рівня врожаю й істотними відмінами витрат на досушування зерна.

За цих умов максимальний чистий прибуток (33872 грн./га) одержано в Дослідному господарстві «Асканійське» при рівні рентабельності 59,0%.

Несприятливі погодні умови 2008 р. наприкінці вегетаційного періоду середньопізньостиглих та пізньостиглих гібридів кукурудзи негативно вплинули на показники чистого прибутку й рентабельності в усіх пунктах екологічного випробування, особливо в Дослідному господарстві «Каховське», де зафіксовані збитки 270-553 і 3279-3430 грн./га, відповідно.

У середньому за три роки досліджень спостерігались схожі тенденції щодо формування показників економічної ефективності вирощування різних за скоростиглістю гібридів кукурудзи в чотирьох пунктах екологічного випробування (табл. 3).

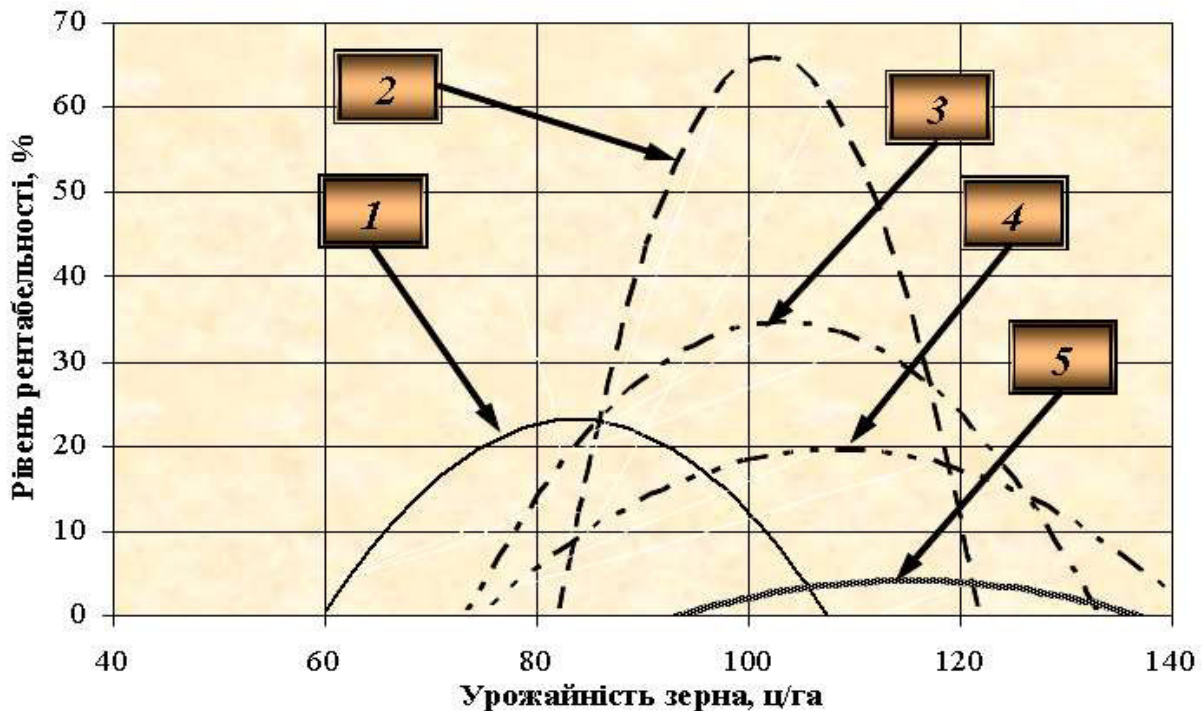
За індексом ефективної продуктивності перевагу мало вирощування гібриду Борисфен 250 МВ, а найменшим цей показник був на ділянках з пізньостиглими гібридами. Проте гібриди Перекоп СВ і Борисфен 600 СВ характеризувались найвищим рівнем вартості валової продукції (у межах 9099-11124 грн./га), крім вирощування в умовах Дослідного господарства «Каховське», де ці показники зменшилися в 1,3-2,2 рази.

У дослідях встановлено чітку тенденцію щодо зниження виробничих витрат відносно груп ФАО гібридів кукурудзи. У варіантах, де вирощували гібриди ранньої групи стиглості, вони зменшилися на 56,5%; середньоранньостиглих – на 47,2; середньостиглих – на 28,0; середньопізньостиглих – на 10,9%, порівняно з пізньостиглими гібридами. Унаслідок такої закономірності найвища собівартість (125,7 грн./ц) і збиток 2045 грн./га були на ділянках з гібридом Борисфен 600 СВ при вирощуванні в Дослідному господарстві «Каховське», що можна пояснити дуже низьким рівнем урожайності (57,3 ц/га) та високою вологістю зерна ($I_{\text{эф.прод.}}$ становив 2,0).

Найкращі економічні показники – мінімальну собівартість 51,6 грн./ц, чистий прибуток 3972 грн./га та рентабельність 74,3% забезпечило вирощування гібриду Борисфен 250 МВ в Дослідному

господарстві «Асканійське». Високим рівнем рентабельності (32,8-55,5%) та стабільністю чистого прибутку (1910-2518 грн./га), порівняно з іншими гібридами, характеризувався варіант із гібридом Подільський 274 СВ.

Одержані експериментальні дані дозволили побудувати кореляційно-регресійні моделі рівня рентабельності гібридів кукурудзи різних груп ФАО залежно від урожайності при вирощуванні в умовах зрошення півдня України (рис. 1).

- 1 – ранні ($y = -0,0409x^2 + 6,8313x - 262,45$; $R^2 = 0,5824$);
2 – середньоранньостиглі ($y = -0,2166x^2 + 43,719x - 2134,7$; $R^2 = 0,7409$);
3 – середньостиглі ($y = -0,0484x^2 + 10,083x - 489,79$; $R^2 = 0,6712$);
4 – середньопізньюстиглі ($y = -0,0168x^2 + 3,6814x - 184,91$; $R^2 = 0,5211$);
5 – пізньюстиглі ($y = -0,0084x^2 + 1,9475x - 109,7$; $R^2 = 0,6328$)

Рисунок 1. Кореляційно-регресійне моделювання рівня рентабельності залежно від урожайності зерна різних за скоростиглістю гібридів кукурудзи

Одержані лінії поліноміальної регресії свідчать про перевагу вирощування середньоранньостиглих гібридів, які спроможні забезпечувати теоретичний рівень рентабельності в межах 60-67% при врожайності 95-105 ц/га.

Розрахунками доведено, що для одержання економічного ефекту необхідно диференціювати програмований рівень урожаю зерна досліджуваної культури, який істотно залежить від групи ФАО. Так, при вирощуванні ранніх гібридів максимальна рентабельність (23%) досягається при врожайності 81 ц/га, середньоранньостиглих (67%) – 102; середньостиглих (34%) – 104 ц/га; середньопізньюстиглих (20%) – 109; пізньюстиглих (4%) – 118 ц/га.

Таблиця 3 – Економічна ефективність вирощування гібридів різних груп ФАО залежно від пунктів екологічного випробування (середнє 2006-2008 рр.)

Екологічний пункт випробування (фактор А)	Гібрид (фактор В)	Показники						
		урожай-ність, ц/га	індекс ефективної продуктивності	вартість валової продукції, грн./га	виробничі витрати, грн./га	собівартість 1 ц продукції, грн.	чистий прибуток, грн./га	рівень рентабельності, %
Іванівський р-н, дослідне поле ХДАУ	Тендра	77,8	4,7	7002	6031	77,5	971	16,1
	Кремінь 200СВ	78,7	5,0	7083	5825	74,0	1258	21,6
	Борисфен 250МВ	92,7	6,4	8343	5427	58,5	2916	53,7
	Подільський 274СВ	97,9	5,9	8811	6368	65,0	2443	38,4
	ВЦ 380МВ	99,4	5,8	8946	6668	67,1	2278	34,2
	Азов	108,8	5,8	9792	7594	69,8	2198	28,9
	Борисфен 433МВ	106,7	5,6	9603	7791	73,0	1812	23,3
	Соколов 407МВ	109,5	5,3	9855	8682	79,3	1173	13,5
	Перекоп СВ	111,9	3,6	10071	9390	83,9	681	7,2
	Борисфен 600СВ	115,2	3,8	10368	10059	87,3	309	3,1
Інститут землеробства ПР	Тендра	67,2	3,7	6048	5972	88,9	76	1,3
	Кремінь 200СВ	80,4	4,9	7236	6106	76,0	1130	18,5
	Борисфен 250МВ	95,1	6,3	8559	5617	59,1	2942	52,4
	Подільський 274СВ	99,7	6,0	8973	6348	63,7	2625	41,3
	ВЦ 380МВ	103,2	5,9	9288	6879	66,7	2409	35,0
	Азов	105,6	5,6	9504	7614	72,1	1890	24,8
	Борисфен 433МВ	109,0	5,7	9810	7904	72,5	1906	24,1
	Соколов 407МВ	107,0	5,0	9630	8845	82,7	785	8,9
	Перекоп СВ	102,4	3,7	9216	9010	88,0	206	2,3
	Борисфен 600СВ	101,1	3,5	9099	8957	88,6	142	1,6

Продовження табл.3

Дослідне господарство «Каховське»	Тендра	65,3	3,9	5877	5607	85,9	270	4,8
	Кремінь 200СВ	58,1	3,8	5229	5070	87,3	159	3,1
	Борисфен 250МВ	81,3	5,8	7317	5136	63,2	2181	42,5
	Подільський 274СВ	86,0	5,5	7740	5830	67,8	1910	32,8
	ВЦ 380МВ	86,9	5,2	7821	6204	71,4	1617	26,1
	Азов	85,6	4,7	7704	6782	79,2	922	13,6
	Борисфен 433МВ	76,6	4,2	6894	6656	86,9	238	3,6
	Соколов 407МВ	84,2	4,1	7578	7496	89,0	82	1,1
	Перекоп СВ	71,7	2,7	6453	7112	99,2	-659	-9,3
	Борисфен 600СВ	57,3	2,0	5157	7202	125,7	-2045	-28,4
	Тендра	80,1	4,7	7209	5953	74,3	1256	21,1
	Кремінь 200СВ	82,5	5,3	7425	5715	69,3	1710	29,9
	Борисфен 250МВ	103,5	7,2	9315	5343	51,6	3972	74,3
	Подільський 274СВ	109,5	6,8	9855	6337	57,9	3518	55,5
ВЦ 380МВ	112,1	6,3	10089	7154	63,8	2935	41,0	
Азов	111,2	5,9	10008	7705	69,3	2303	29,9	
Борисфен 433МВ	117,7	6,0	10593	8362	71,0	2231	26,7	
Соколов 407МВ	119,0	5,5	10710	9564	80,4	1146	12,0	
Перекоп СВ	121,0	3,9	10890	10318	85,3	572	5,5	
Борисфен 600СВ	123,6	4,1	11124	10377	84,0	747	7,2	
Дослідне господарство «Асканійське»								

Отже, встановлена тенденція щодо зростання рівня економічно доцільного рівня врожаю в напрямі від ранніх гібридів до пізньостиглих.

Висновки та пропозиції. На зрошуваних землях південного Степу України вирощування середньоранньостиглих і середньостиглих гібридів економічно вигідно незалежно від умов природного вологозабезпечення, технологічного забезпечення та екологічного пункту.

За індексом ефективної продуктивності перевагу має вирощування середньоранньостиглих гібридів, а найменшим цей показник був на ділянках із пізньостиглими гібридами. У досліджах встановлено чітку тенденцію щодо зниження виробничих витрат відносно груп ФАО гібридів кукурудзи, що обумовлено зниженням витрат на досушування зерна та кількості вегетаційних поливів. Найкращі економічні показники забезпечує вирощування гібриду Борисфен 250 МВ. Також високу рентабельність та стабільність чистого прибутку, порівняно з іншими гібридами, має гібрид Подільський 274 СВ.

За допомогою статистичного аналізу створені кореляційно-регресійні моделі рівня рентабельності гібридів кукурудзи різних груп ФАО залежно від урожайності при вирощуванні в умовах зрошення півдня України, за допомогою яких можна програмувати економічно доцільний рівень врожаю зерна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Федорук С.П., Кудряшов И.Н., Романенко Т.Н., Савинская Т.Н. Сущность и показатели экономической категории – эффективность производства зерна // Современные проблемы развития агропромышленного комплекса региона. Тр. ФГОУ ВПО «КубГАУ». – 2006. – Вып. № 434. – С. 39-47
2. Романенко, Т.Н., Савинская Т.Н., Панюта Е.Н. Экономическое состояние семеноводства кукурузы в Краснодарском крае // Эволюция научных технологий в растениеводстве – Краснодар, 2004. – Т. 4: Механизация. Земледелие. Защита растений. Экономика. – С. 346-351.
3. Perry C. Problems and variants of requiring payment vodopolzovaniya in irrigation // Irrigation and drainage – 2001. – Vol. 50, no 1. – P. 1-8.
4. Методичні вказівки з насінництва кукурудзи в умовах зрошення: навчальний посібник / [Лавриненко Ю.О., Коковіхін С.В., Найдьонов В.Г., Михаленко І.В.]. – Херсон: Айлант, 2008. – 212 с.
5. Zhifang, X., Guan H. Strategies the water of economy in agriculture of China // Organization and Operation of Agricultural Water Management: International Symposium, Seul, Korea, September 3-5, 1996. – P. 1-9.
6. Алиев К.А. Рациональное использование природных ресурсов при орошении. – К.: Урожай, 1991.- 168 с.
7. Дмитриев В.С. Экономика мелиорации земель.-М.: Экономика, 1984. – 136 с.
8. Пендак Н.В. Екологічно безпечне зрошення на основі оперативного планування поливних режимів // Екологічний Вісник. № 5 (27). – С.6–8.
9. Хромьяк В.М. Про вплив сортовипробування на гібридний склад кукурудзи у Луганській області // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – Полтава: ПДАУ, 2005.- № 1.- С. 18-19.

10. Методика определения экономической эффективности использования в сельском хозяйстве результатов научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ, новой техники, изобретений и рационализаторских предложений. – К.: Урожай, 1986, – 117 с.
11. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
12. Пащенко Ю.М., Борисов В.М., Шишкіна О.Ю. Адаптивні і ресурсозбережні технології вирощування гібридів кукурудзи: Монографія. – Д.: АРТ-ПРЕС, 2009. – С. 178-179.

УДК 633.15:633.1:631.67:631.1

АГРОТЕХНОЛОГІЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ПІДЖИВЛЕННЯ КУКУРУДЗИ КОМПЛЕКСОНАТОМ РЕАКОМ ПЛЮС У ТЕХНОЛОГІЇ ЇЇ ВИРОЩУВАННЯ

Ю.М.ПАЩЕНКО – д.с.-г.н.,

В.С.РИБКА – к.е.н.,

О.І.КОРДІН – к.с.-г.н.,

О.Ю.ШИШКІНА,

Я.Т.СКРИННИК – Інститут зернового господарства
НААНУ

Постановка проблеми. Кукурудза зазвичай вважається зернофуражною культурою, хоч і має далеко ширше призначення. В її виробництві зацікавлені як галузі харчової, переробної, медичної, мікробіологічної, пивоварної та інших видів промисловості, так і паливно-енергетичний сектор держави, оскільки вона є високоенергетичною сировиною для промислового виробництва біоетанолу та інших паливних матеріалів.

Крім того, все більш оптимістичне ставлення до цієї культури на сьогодні сприяють поліпшення показників її виробництва в економічному плані. Зокрема, на ринках України ціна на фуражну кукурудзу, яка йшла на переробку та експорт у листопаді і грудні 2009 року, значно зросла і становила відповідно 1250-1300 грн за тону [1]. Проте в дійсності це ще не дозволяє стверджувати про подолання всіх проблем. В умовах виробництва ще мають місце численні негаразди агротехнологічного та організаційно-економічного характеру в технології вирощування цієї культури. Наприклад, у результаті несприятливого рівня технологічного забезпечення урожайність кукурудзи в багатьох господарствах залишається низькою і строкатою. З цього приводу досить наглядно свідчать дані групування сільськогосподарських підприємств Дніпропетровської області за згаданим показником (табл. 1).

Як бачимо, по 284 сільськогосподарських підприємствах області при середній урожайності 38,5 ц/га нижче 30 ц зібрали урожай у 155

ЗМІСТ

ЗЕМЛЕРОБСТВО, РОСЛИННИЦТВО, ОВОЧІВНИЦТВО ТА БАШТАННИЦТВО

Ушкаренко В.О., Минкін М.В., Лавренко С.О., Павлівський Я.М. Енергетична оцінка елементів технології вирощування чини посівної	3
Ушкаренко В.О., Шевченко І.В., Минкін М.В., Гонтар В.Т. Біоенергетична оцінка ефективності технології промислового виноградарства	11
Лавриненко Ю.О., Нетреба О.О., Маслова Л.Г., Польський В.Я. Прояв і мінливість рівня ознаки «маса зерна з качана» у гібридів F ₁ кукурудзи, отриманих від схрещування відмінних за групами стиглості ліній в умовах зрошення.....	20
Базалій В.В., Іванів М.О., Коковіхін С.В. Економічна оцінка технології вирощування кукурудзи на зерно в умовах зрошення півдня України залежно від гібридного складу та екологічного пункту випробування	25
Пащенко Ю.М., Рибка В.С., Кордін О.І., Шишкіна О.Ю., Скринник Я.Т. Агротехнологічні та економічні пріоритети підживлення кукурудзи комплексонатом реаком плюс у технології її вирощування	38
Лимар А.О., Наумов А.О. Вплив рівня мінерального живлення моркви столової на продуктивність, біохімічні та економічні показники....	47
Сивенко В.І. Селекційна цінність нових високоолеїнових ліній соняшнику – відновників фертильності пилку	53
Марущак Г.М. Застосування ГІС-технологій для визначення природно-ресурсного потенціалу рисових агроландшафтів (оглядова) ...	57
Найдьонов В.Г. Продуктивність батьківських форм гібриду кукурудзи Сиваш на ділянках гібридизації залежно від доз мінеральних добрив та густоти стояння рослин	64
Бритік О.А., Головка Н.Ю. Вихідний матеріал для створення гібридів кавуна столового.....	71
Діденко Т.В. Новий сорт гарбуза великоплідного універсального призначення	75
Фролов В.В., Ревуцький О.Ю., Холодняк О.Г., Чинова Л.Ю. Генетичні ресурси баштанних культур та їх використання в селекції нових сортів і гібридів	80

ТВАРИННИЦТВО, КОРМОВИРОБНИЦТВО, ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПЕРЕРОБКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Топіха В.С., Галімов С.М. Характеристика свиней породи Дюрок (ДУСС) в умовах племрепродуктора СГПП «Техмет-Юг».....	85
Повод М.Г. Залежність репродуктивних якостей свиноматок від генотипу батьків та конструктивних особливостей станка для опоросу ...	89
Черненко О.М., Пришедько В.М. Лінійний і ваговий ріст і розвиток бугаїв-плідників залежно від їх стресостійкості	97
Антоненко П.П., Постоєнко В.О. Арделян В.М., Богиня О.А. Реабілітаційно-профілактичні заходи при гастроентериті у телят	104
Свириденко О.І. Підвищення ефективності виробництва м'яса кролів .	107

Ішханян А.Р. Відтворювальні якості родин свиней великої білої породи та їх обумовленість репродуктивною стратегією популяцій.....	111
Тофан Н.І. Забійні показники та м'ясо-сальні якості молодняка великої білої породи свиней при використанні добавки амінокислотної кормової та селену	115
Мамай О.І., Шанін О.Д., Калашнік Л.В., Ковалевський К.А., Поліщук С.О. Дослідження впливу комплексної обробки на ефективність деметалізації вин	122

МЕЛІОРАЦІЯ І РОДЮЧІСТЬ ҐРУНТІВ

Ромащенко М.І., Шатковський А.П., Дячок О.В. Водоспоживання та продуктивність кавуна за краплинного зрошення	128
Ковальчук П.І., Михальська Т.О., Марків О.М. Статистичне дослідження еколого-меліоративного стану території за рівнями ґрунтових вод на прикладі Каланчацького району Херсонської області	133
Коковіхін С.В. Особливості використання інформаційних технологій для формування режимів зрошення сільськогосподарських культур	142
Колесніков В.В. Аналіз гідрогеолого-меліоративних обставин у сільських населених пунктах Джанкойського району АР Крим	151
Волошин М.М., Задорожний А.І. Оперативне планування і управління поливами	156
Кольцов С.О., Турило С.М., Соколов Ю.В. Динаміка гумусного і агрофізичного стану рисових ґрунтів солонцювого комплексу	161

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА АПК, РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ, ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ Й ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Якимчук Т.В., Вольвач І.Ю., Багненко М.Ю. Інноваційний розвиток регіонів як основа підвищення конкурентоспроможності національної економіки	168
Вермієнко Т.Г. Інноваційний потенціал розвитку регіону	175
Топольскова І.О., Поролло Я.О. Напрями розвитку депресивних регіонів України (на прикладі Луганського регіону)	181
Коваленко О.Ю. Стабілізація курсу гривні як умова фінансової безпеки держави	188
Шульга Н.В. Облік фінансових результатів: національний та міжнародний підходи	193
Зіновчук Н.В. Роль трансфертів у реалізації екологічних програм в аграрному секторі України	198
Дудченко В.В., Морозов Р.В. Природні умови і ресурси зони рисосіяння України.....	203
Мухіна І.А., Хорунжий І.В., Михаленко І.В. Прогнозування еколого-економічної ситуації в зоні зрошення Херсонської області	210
Мислива Т.М. Важкі метали в рослинності Українського Полісся	215
Гончарова А.І. Економічна ефективність інвестування у відтворенні сільського господарства	225
Козлова О.П. Трансформація макроекономічних показників сільськогосподарського виробництва та їх економічна оцінка	235

Сушко Т.В. Особливості розвитку фінансового ринку України в сучасних умовах.....	243
Муравка І.О. Функціонування ринку праці України в кризових умовах..	250

**ПІДПРИЄМНИЦТВО, МЕНЕДЖМЕНТ, МАРКЕТИНГ,
ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗЕЙ АПК,
ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ**

Ушкаренко Ю.В. Кооператив як підприємство корпоративного типу	258
Стовба Т.А. Формування інноваційної культури підприємства	264
Танклевська Н.С. Стан реалізації бюджетної політики розвитку аграрних підприємств України	271
Коваль С.В. Проблеми та перспективи розвитку овочівництва у фермерських господарствах	278
Мохненко А.С. Критерії та методичні підходи визначення конкурентоспроможності фермерських господарств	283
Минкіна Г.О. Проблеми і перспективи розвитку добровільного медичного страхування в Україні	290
Півторак М.В. Спільна діяльність як один із напрямів використання державного майна в галузі рибництва	296
Любенко О.І. Аналіз тенденцій становлення та розвитку консалтингового забезпечення підприємств України	302
Юрченко А.Ю. Міжнародний досвід застосування сільськогосподарського маркетингу на ринку овочевої продукції.....	307
Павлишина О.О. Земельна рента У будівництві	312
Грицьку-Андрієш Ю.П. Аналіз європейського досвіду організації сільського туризму	323
Мороз Ю.Ю. Обліковий аспект забезпечення якості інформаційної бази моніторингу розвитку сільськогосподарських підприємств.....	330
Степаненко Н.І. Методичне забезпечення реалізації диверсифікації діяльності агросервісних підприємств.....	340
Вейцблінт О.Й. Квантування неокласичної моделі макроекономіки	349
Янін О.Є. Математичне і комп'ютерне моделювання позовжьо-поперечного згину залізобетонного стержня.....	355

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

Шкарапата Я.Є., Козар І.М., Нікішина Ю.М. Дослідження резонансно-хвильового впливу на нафтовмісну сировину	360
Скірко Ю.І. Корпоративне управління: нові дослідницькі підходи (рецензія на монографію «Креативне корпоративне управління: теорія і практика»).....	365

АНОТАЦІЇ	367
-----------------------	------------

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ФАХОВЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ "ТАВРІЙСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК"	392
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	393